

EUROPA-PARLAMENTET

2014 - 2019

Retsudvalget

2014/2256(INI)

15.1.2015

UDKAST TIL BETÆNKNING

om gennemførelse af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (2014/2256(INI))

Retsudvalget

Ordfører: Julia Reda

INDHOLD

	Side
FORSLAG TIL EUROPA-PARLAMENTETS BESLUTNING	3
BEGRUNDELSE	8

FORSLAG TIL EUROPA-PARLAMENTETS BESLUTNING

om gennemførelse af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (2014/2256(INI))

Europa-Parlamentet,

- der henviser til artikel 4, 26, 34, 114 og 118 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF),
- der henviser til artikel 11, 13, 14, 16, 17 og 52 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder,
- der henviser til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet¹,
- der henviser til Bernerkonventionen til værn for litterære og kunstneriske værker,
- der henviser til Verdensorganisationen for Intellektuel Ejendomsret, WIPO's traktat om ophavsret af 20. december 1996,
- der henviser til WIPO's traktat om fremførelser og fonogrammer af 20. december 1996,
- der henviser til WIPO-traktaten om audiovisuelle fremførelser vedtaget på WIPO's diplomatiske konference om beskyttelse af audiovisuelle fremførelser i Beijing den 24. juni 2012,
- der henviser til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/26/EU af 26. februar 2014 om kollektiv forvaltning af ophavsret og beslægtede rettigheder samt multiterritoriale licenser for rettigheder til musikværker med henblik på onlineanvendelse i det indre marked²,
- der henviser til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2013/37/EU af 26. juni 2013 om ændring af direktiv 2003/98/EF om videreanvendelse af den offentlige sektors informationer³,
- der henviser til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/28/EU af 25. oktober 2012 om visse tilladte anvendelser af forældreløse værker⁴,
- der henviser til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/77/EU af 27. september 2011 om ændring af direktiv 2006/116/EF om beskyttelsestiden for ophavsret og visse

¹ EUT L 167 af 22.6.2001, s. 10.

² EUT L 84 af 20.3.2014, s. 72.

³ EUT L 175 af 27.6.2013, s. 1.

⁴ EUT L 299 af 27.10.2012, s. 5.

- beslægtede rettigheder¹,
- der henviser til Rådets direktiv 93/83/EØF af 27. september 1993 om samordning af visse bestemmelser vedrørende ophavsrettigheder og ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med radio- og tv-udsendelse via satellit og viderespredning pr. kabel²,
 - der henviser til Rådets direktiv 92/100/EØF af 19. november 1992 om udlejnings- og udlånsrettigheder samt om visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret³,
 - der henviser til sin beslutning af 27. februar 2014 om privatkopieringsafgifter⁴,
 - der henviser til sin beslutning af 12. september 2013 om fremme af de europæiske kulturelle og kreative sektorer som kilder til økonomisk vækst og beskæftigelse⁵,
 - der henviser til den offentlige høring om gennemgangen af EU's regler om ophavsret, som Kommissionen gennemførte den 5. december 2013–5. marts 2014,
 - der henviser til Kommissionens grønbog af 16. juli 2008 om ophavsret i videnøkonomien (KOM(2008)0466),
 - der henviser til Kommissionens meddelelse "Et indre marked for intellektuelle ejendomsrettigheder – Fremme af kreativitet og innovation med sigte på at skabe økonomisk vækst, arbejdspladser af høj kvalitet og førsteklasses produkter og tjenester i Europa" (COM(2011)0287),
 - der henviser til forretningsordenens artikel 52,
 - der henviser til betænkning fra Retsudvalget og udtalelser fra Udvalget om Industri, Forskning og Energi, Udvalget om det Indre Marked og Forbrugerbeskyttelse og Udvalget om Kultur og Uddannelse (A8-0000/2015),
- A. der henviser til, at de EU-retlige rammer for ophavsret og beslægtede rettigheder er centrale for fremme af kreativitet og innovation og for adgang til viden og information;
- B. der henviser til, at formålet med direktiv 2001/29/EF om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet var at tilpasse lovgivningen om ophavsret og beslægtede rettigheder, så den afspejlede de teknologiske fremskridt;
- C. der henviser til, at chartret om grundlæggende rettigheder beskytter ytringsfriheden, kunstens og videnskabernes frihed, retten til uddannelse og friheden til at drive egen virksomhed;

¹ EUT L 265 af 11.10.2011, s. 1.

² EUT L 248 af 6.10.1993, s. 15.

³ EUT L 346 af 27.11.1992, s. 61.

⁴ Vedtagne tekster, P7_TA(2014)0179.

⁵ Vedtagne tekster, P7_TA(2013)0368.

- D. der henviser til, at chartrets artikel 17 fastsætter retten til at besidde ejendom, idet der heri sondres mellem beskyttelsen af ejendom (stk. 1) og beskyttelsen af intellektuel ejendomsret (stk. 2);
- E. der henviser til, at afgørelser om tekniske standarder kan have en væsentlig indvirkning på menneskerettighederne – herunder på ytringsfriheden, beskyttelsen af personoplysninger om brugersikkerhed – såvel som på adgang til indhold¹;
- 1 glæder sig over Kommissionens initiativ til at foretage en høring om ophavsret, hvori civilsamfundet viste levende interesse med mere end 9500 svar, hvoraf 58,7 % kom fra slutbrugere²;
2. bemærker med bekymring, at det altovervejende flertal af slutbrugere, der kom med tilkendegivelser, anførte at have problemer med at få adgang til online-services rundt om i medlemsstaterne, navnlig hvor teknologiske beskyttelsesforanstaltninger bruges til at håndhæve territoriale restriktioner;

Eksklusive rettigheder

3. erkender nødvendigheden af, at ophavsmænd og udøvende kunstnere ydes juridisk beskyttelse af deres kreative og kunstneriske arbejde; anerkender den rolle, som producenter og forlæggere spiller i at bringe disse værker på markedet og behovet for behørig betaling til alle kategorier af rettighedshavere; opfordrer til forbedring af ophavsmænds og udøvende kunstners kontraktmæssige stilling i forhold til andre rettighedshavere og mellemlid;
4. anser indførelsen af en fælles EU-ophavsretsadkomst på grundlag af artikel 118 i TEUF, som vil gælde direkte og på ensartet vis i hele Unionen i overensstemmelse med Kommissionens mål om bedre regulering, som et middel til at råde bod på den mangel på harmonisering, som direktiv 2001/29/EF har resulteret i;
5. anbefaler, at EU's lovgivende myndighed yderligere sænker begrænsningerne på genanvendelse af oplysninger fra den offentlige sektors ved at fritage værker, der er produceret i den offentlige sektor – som led i den politiske, juridiske eller administrative proces – fra ophavsretsbeskyttelse;
6. opfordrer Kommissionen til at værne om værker i det offentlige domæne, der pr. definition ikke er underlagt ophavsretsbeskyttelse og derfor bør kunne benyttes og genanvendes uden tekniske eller kontraktuelle hindringer; opfordrer også Kommissionen til at anerkende rettighedshaveres frihed til frivilligt at fraskrive sig rettigheder og skænke deres arbejde til det offentlige domæne;
7. opfordrer Kommissionen til at harmonisere gyldighedsperioden af ophavsretsbeskyttelse til en længde, der ikke overskrider de nuværende internationale

¹ Udtalelse af 16. december 2014 fra Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om "Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: Internetpolitik og -forvaltning – EU's rolle i udformningen af fremtidens internetforvaltning".

² Kommissionen, GD MARKT, rapport om svar på offentlig høring om revision af EU's regler om ophavsret, juli 2014, s. 5.

standarder fastsat i Bernerkonventionen;

Undtagelser og begrænsninger

8. opfordrer EU's lovgivende myndighed til at holde fast i den målsætning, der er fastsat i direktiv 2001/29/EF om at bevare en rimelig balance mellem de forskellige kategorier af rettighedshavere og brugere af beskyttede frembringelser, såvel som mellem de forskellige kategorier af rettighedshavere;
9. bemærker, at undtagelser og begrænsninger i det digitale miljø bør kunne udøves uden nogen ulig behandling i forhold til dem, der tilstås i det analoge miljø;
10. ser med bekymring på de stigende konsekvenser af forskelle mellem medlemsstaterne i implementeringen af undtagelser, hvilket skaber juridisk usikkerhed og har direkte, negative virkninger på, hvordan det digitale indre marked fungerer, i lyset af udviklingen inden for grænseoverskridende aktiviteter;
11. opfordrer Kommissionen til at gøre alle de undtagelser og begrænsninger, der henvises til i direktiv 2001/29/EF, obligatoriske, for således at muliggøre lige adgang til kulturel mangfoldighed på tværs af grænser inden for det indre marked og for at forbedre den juridiske klarhed;
12. bemærker med interesse udviklingen af nye former for anvendelse af værker på digitale netværk, navnlig omformende måder;
13. opfordrer til indførelse af en åben norm, der indfører fleksibilitet i fortolkningen af undtagelser og begrænsninger i visse særlige tilfælde, der ikke er i strid med gængs udnyttelse af værket og ikke i nogen urimelig grad er til ugunst for ophavsmandens eller rettighedshaverens legitime interesser;
14. opfordrer indtrængende EU's lovgivende myndighed til at sikre teknologineutralitet og fremtidig kompatibilitet i forhold til undtagelser og begrænsninger ved at tage behørigt hensyn til effekterne af mediekonvergens; mener i særdeleshed, at anvendelsesområdet for undtagelsen for citater udtrykkeligt bør omfatte audiovisuelle citater;
15. understreger, at evnen til frit at linke mellem forskellige ressourcer er en af internettets grundlæggende byggesten; opfordrer EU's lovgivende myndighed til at gøre det klart, at henvisning til værker i form af hyperlinks ikke er underkastet eksklusive rettigheder, idet det ikke indebærer kommunikation til et nyt publikum¹;
16. opfordrer EU's lovgivende myndighed til at sikre, at anvendelsen af fotografier, videomateriale eller andre billeder af værker, der findes permanent på offentlige steder, er tilladt;
17. fremhæver, at undtagelsen for karikaturer, parodi og pastiche bør gælde uanset formålet med den parodierende brug;

¹ Kendelse afsagt af Domstolen den 21. oktober 2014 i sag C-348/13 *BestWater International GmbH mod Michael Mebes og Stefan Potsch* (anmodning om præjudiciel afgørelse fra den tyske Bundesgerichtshof).

18. understreger behovet for at muliggøre automatiserede analyseteknikker for tekst og data (f.eks. "tekst- og dataminering") til alle formål, forudsat at der er opnået tilladelse til at læse værket;
 19. opfordrer til en bredt dækkende undtagelse for forsknings- og uddannelsesformål, som bør dække ikke blot uddannelsesinstitutioner, men alle former for uddannelses- eller forskningsaktiviteter, herunder ikke-formel undervisning;
 20. opfordrer til vedtagelse af en obligatorisk undtagelse, der tillader biblioteker at udlåne bøger til offentligheden i digitalt format, uanset adgangssted;
 21. opfordrer EU's lovgivende myndighed til at udelukke medlemsstaterne fra at indføre lovbestemte tilladelser til kompensation af rettighedshavere for den skade, som handlinger tilladt i kraft af denne undtagelse har medført;
 22. opfordrer til indførelse af harmoniserede kriterier for definition af skade påført rettighedshavere i forbindelse med gengivelser foretaget af fysiske personer til privat brug, og for harmoniserede gennemsigtighedsforanstaltninger for så vidt angår private kopieringsafgifter indført i visse medlemsstater¹;
 23. understreger, at en virkningsfuld udøvelse af undtagelser eller begrænsninger og adgang til indhold, som ikke er omfattet af ophavsrets- eller beslægtede rettighedsbeskyttelse ikke bør forhindres gennem teknologiske foranstaltninger;
 24. anbefaler, at juridisk beskyttelse mod omgåelse af egentlige teknologiske foranstaltninger gøres betinget af, at kildekoden eller brugergrænseflade-specifikationen offentliggøres, med henblik på at sikre ukrænkeligheden af anordninger, hvorpå de teknologiske beskyttelser benyttes, samt for at lette interoperabiliteten; mener navnlig, at de teknologiske midler til at opnå en sådan autoriseret omgåelse skal være tilgængelige i de tilfælde, hvor omgåelse af de teknologiske foranstaltninger er tilladt;
- o
- o o
25. pålægger sin formand at sende denne beslutning til Rådet og Kommissionen samt til og medlemsstaternes regeringer og parlamenter.

¹ Jf. António Vitorinos anbefalinger af 31. januar 2013 efter den seneste mæglingsrunde gennemført af Kommissionen vedrørende privatkopierings- og reprografifgifter;

BEGRUNDELSE

Formålet med direktiv 2001/29/EF¹ var at harmonisere visse aspekter af ophavsretten og beslægtede rettigheder tilknyttet informationssamfundet.

Direktivet indførte minimumsniveauer for ophavsretsbeskyttelse uden at sætte standarder for beskyttelse af offentlighedens og brugernes interesser. Som følge heraf har direktivet ikke formået at føre til den EU-dækkende harmonisering af ophavsretten, som mange havde håbet på. Der er som følge af valgfriheden ved de fleste ophavsretsundtagelser og -begrænsninger såvel som den manglende evne til at begrænse anvendelsesområdet for beskyttelsen af ophavsret og beslægtede rettigheder til dem, der er skitseret i direktivet, især sket en fortsat opsplitning af de nationale ophavsretslove i medlemsstaterne.

Denne opsplitning er nu blevet forværret ved, at der i visse medlemsstater for nylig er indført nye, beslægtede rettigheder, der især er rettet mod online-brug (f.eks. indførte Tyskland og Spanien i 2013 og 2014 såkaldte "supplerende" ophavsretslove for presseudgivere målrettet mod nyhedsaggregatorer), og mere generelt ved en fejlagtig tilpasning af de nugældende EU-ophavsretsregler til stigningen i grænseoverskridende kulturelle udvekslinger, der er gjort nemmere af internettet.

Det er central for, at loven kan accepteres og anerkendes, at den kan forstås. Det er i dag udbredt, at enkeltpersoner, selskaber og endda offentlige institutioner ikke forstår ophavsretsbestemmelserne, som følger af gennemførelsen af direktivet fra 2001. Navnlige de, der har adgang til, omformer og skaber nye værker fra et opholdssted i en anden medlemsstat, finder systemet besværliggørende og står over for juridisk uklarhed om, hvorvidt de handler i overensstemmelse med loven, eller hvorvidt de er i stand til at drive deres forretning eller udtrykke deres kreativitet uden høje transaktionsomkostninger eller at risikere at overskride de juridiske grænser;² Eftersom hensigten med direktivet om harmonisering var at implementere EU's fire friheder³, er disse mangler yderst graverende.

Kommissionen har indsigt i opsplitningen af EU's ophavsretslov og den heraf følgende mangel på gennemsigtighed, hvad der afspejles i dens intention om at nedbryde de nationale skodder inden for ophavsretslovgivningen.⁴ Et særlig pressende spørgsmål i denne henseende er valgfriheden vedrørende undtagelser og begrænsninger på eksklusive rettigheder. Med henblik på at sikre juridisk klarhed og brugervenlighed bør alle de undtagelser og begrænsninger, som er fastsat i direktivet, gøres obligatoriske i alle medlemsstater. Det er værd at bemærke, at alle undtagelser og begrænsninger er underlagt "tretrinsprøven", der indskrænker autoriseret brug til visse specifikke tilfælde, der ikke er i strid med gængs

¹ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (EFT L 167 af 22.6.2001, s. 10).

² Dobusch & Quack (2012): Transnational Copyright: Misalignments between Regulation, Business Models and User Practice. Osgoode CLPE Research Paper No. 13/2012. Findes på: <http://ssrn.com/abstract=2116334>.

³ Direktiv 2001/29/EF, betragtning 3: "*Den foreslåede harmonisering medvirker til gennemførelsen af de fire friheder på det indre marked og respekterer de grundlæggende retsprincipper, særlig ejendomsretten - herunder den intellektuelle ejendomsret - ytringsfriheden og almenhedens interesse*".

⁴ Kommissionsformand Jean-Claude Junckers skrivelse med opdrag til kommissær Oettinger: http://ec.europa.eu/commission/sites/cwt/files/commissioner_mission_letters/oettinger_en.pdf.

anvendelse af værket og ikke på urimelig vis er til ugunst for ophavsmandens eller rettighedshavernes legitime rettigheder.¹ I betragtning af disse regler for fortolkning vil det at gøre alle eksisterende undtagelser obligatoriske derfor ikke være til skade for rettighedshaverne, men vil i betydelig grad forbedre muligheden for brugere af ophavsretsomfattede værker for konkret at nyde gavn af undtagelser og begrænsninger i grænseoverskridende sammenhænge.

Manglen på harmonisering på områder inden for ophavsret, der eksplicit falder uden for harmoniseringsdirektivets anvendelsesområde, såsom varigheden af ophavsretsbeskyttelse², har bevislige negative konsekvenser for lovens klarhed. Som det er påvist af "offentligt domæne-regnemaskinen", som Europeana har opstillet³, er det forbavsende komplekst at fastslå længden af de forskellige ophavsrettighedsperioder i medlemsstaterne, hvor der i nogle tilfælde kræves viden om omstændighederne ved ophavsmandens død eller situationen vedrørende dennes arvinger på dødstidspunktet – oplysninger som sjældent er tilgængelige for enkeltpersoner eller institutioner, der forsøger at fastslå offentligt domæne-status for et givent værk. Endvidere er EU's seneste forhøjelser af minimumsbeskyttelsesperioden for visse kategorier af værker og emneområder sket i direkte modstrid med råd fra de akademiske undersøgelser, som Kommissionen har fået foretaget⁴, idet forlængelser af ophavsretsperioder vides at have en negativ virkning på tilgængeligheden af værker.⁵ Derfor bør ophavsretsperioder harmoniseres og baseres på den minimale internationale standard som fastsat i Bernerkonventionen.

Kommissionen rejste i sin høring om ophavsret⁶ et spørgsmål om muligheden for en fælles EU-ophavsretsadkomst. Ifølge de holdninger, der kom til udtryk under høringen, især fra førende akademikere, men også fra kulturarvsinstitutioner såsom – biblioteker, museer og arkiver – og kunstnere og den brede offentlighed kan de mål, der er opstillet i harmoniseringsdirektivet bedst nås gennem indførelsen af en fælles EU-ophavsretsadkomst. Denne fælles betegnelse ville skulle gælde direkte og på ensartet vis i hele EU7 med det

¹ Tretrinstesten stammer fra internationale retsnormer om ophavsret som fastsat i WIPO-traktaterne (art. 10 i WCT og art. 16 i WPPT).

² Direktiv 2001/29/EF, artikel 1, stk. 2, litra d).

³ Findes på: <http://outofcopyright.eu/>.

⁴ Institute for Information Law IVIR (2006): "The Recasting of Copyright & Related Rights for the Knowledge Economy", rapport til Europa-Kommissionen, GD Indre Marked. Findes på: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/etd2005imd195recast_report_2006.pdf.

⁵ Heald (2013): "How copyright keeps works disappeared". Illinois Public Law Research Paper No. 13-54, available at http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2290181; Buccafusco & Heald (2012): "Do bad things happen when works enter the public domain?" Empirical Tests of copyright term extension. Chicago-Kent College of Law Legal Studies Research Paper No. 2012-04, available at http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2130008; Helberger, Duft, Hugenholtz and Van Gompel (2008): "Never Forever: Why Extending the Term of Protection for Sound Recordings is a Bad Idea" Findes på: http://www.ivir.nl/publications/helberger/EIPR_2008_5.pdf.

⁶ Høringen om revisionen af EU's ophavsretslovgivning fandt sted i Kommissionens regi den 5. december 2013–5. marts 2014. Dokumenter og svar findes på: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/index_en.htm.

⁷ Ifølge rapporten om Kommissionens ophavsretshøring, mener "det store flertal af slutbrugere/forbrugere, at EU bør forfølge ideen om en fælles EU-ophavsretsadkomst" hvortil også flertallet af de institutionelle brugere og akademikere samt et betydeligt antal ophavsmænd tilsluttede sig (rapport om svar på den offentlige høring om revision af EU's regler om ophavsret, GD MARKT, juli 2014, s. 89 http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/docs/contributions/consultation-report_en.pdf). Den europæiske ophavsretssammenslutning henstillede for nyligt i et åbent brev underskrevet af

formål at fjerne hindringer, som stammer fra ophavsret og beslægtede rettigheders territoriale beskaffenhed, og som i dag spærrer vejen for, at de eksisterende retsinstrumenter kan bibringe harmonisering og færdiggørelse af det digitale indre marked.¹ Siden Lissabontraktatens ikrafttrædelse har der været et retsgrundlag i artikel 118 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, der giver EU's lovgivende myndighed muligheden for at skabe "europæiske beskyttelsesbeviser for at sikre en ensartet beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder i Unionen samt indførelse af centraliserede tilladelses-, koordinations- og kontrolordninger på EU-niveau". Dette retsgrundlag er hidtil blevet brugt til at skabe det europæiske enhedspatent og den aktuelle revision af forordningen om EF-varemærket. Retsgrundlaget vil formentlig også kunne benyttes til at skabe en fælles EU-ophavsretsadkomst.

En evaluering af direktivet om harmonisering skal også tage nye former for anvendelse og skabelse af værker i betragtning, samt overveje hvorvidt direktivet stadig er tilstrækkeligt i lyset af den teknologiske og kulturelle udvikling. Kommissionens initiativ til at foretage en offentlig høring om revisionen af EU's regler om ophavsret gik i detaljer med undersøgelsen af disse nye udviklingstendenser, der slår til lyd for at anse resultaterne af høringen for at være kerneelementer i vejledningen til EU-ophavsretsreform.

Det presserende behov for en reform understreges af det høje niveau af deltagelse i høringen, hvortil der indkom mere end 9500 svar, heraf over halvdelen fra individuelle slutbrugere/forbrugere.² Der blev iværksat en række initiativer af organiserede interessehavere³, der brugte gratis og open source-software til at fjerne tekniske hindringer for proceduren for svar til høringen. Disse initiativer gav næring til debatten i forbindelse med Kommissionens offentlige høring og skabte øget opmærksomhed om samme. Dette bidrag til bedste praksis for tilgængelighed og brugerklarhed bør tages i betragtning af Kommissionen i dens tilrettelæggelse af fremtidige høringer.

Kommissionens høring om ophavsretsreformen giver et dybdegående billede af de ændringer, der er sket for så vidt angår ophavsret i den digitale æra, og har afdækket de mest presserende problemer, som mange interessehavere står over for i deres daglige anvendelse af ophavsret.

Siden 2001 har nye, internetbaserede services såsom streaming vundet indpas og der er derfor klar ræson i, at et af de primære mål for det digitale indre marked bør være at afvikle de territoriale restriktioner og tilskynde til paneuropæisk adgang til services. Sådanne fremskridt kan siges at være en integreret og iboende del af konceptet for det digitale indre marked og er et vigtigt skridt fremad mod at fostre innovation og konkurrenceevne blandt EU-baserede virksomheder. Den seneste teknologiske udvikling er blevet associeret med en stigning i

fremtrædende personer til kommissær Oettinger at forfølge denne plan:

<http://www.ivir.nl/syscontent/pdfs/78.pdf>

¹ Institute for Information Law IVIR (2006): "The Recasting of Copyright & Related Rights for the Knowledge Economy" (op. cit.).

² Rapport om indgivne svar til den offentlige høring om revision af EU's regler om ophavsret, GD MARKT, juli 2014, s. 5.

³ Disse omfatter initiativer som f.eks. "Fix copyright!", "Creators for Europe" og "Copywrongs.eu".

kreativ produktion¹, men vederlag til skaberne er i stigende grad afhængig af deres forhandlingsposition over for udbydere af online-servicer eller andre mellemed, der bidrager til formidling til offentligheden. Det er derfor nødvendigt at udvikle en retlig sammenhæng, der kan forbedre forhandlingspositionen for skaberne inden for deres kontraktmæssige forhold. Det er samtidig centralt at træffe konkurrencefremmende foranstaltninger såsom netneutralitet og tilskyndelse til åbne formater i den hensigt at sænke hindringerne for adgang for konkurrerende tjenesteudbydere og for at undgå udvikling af monopoler.

Den udbredte brug af internettet i hele EU har ført til en situation, hvor stort set alle begiver sig af med aktiviteter, hvor ophavsretslovgivningen er relevant. Ophavsretslovgivning spiller dermed en central rolle i de fleste europæiske borgeres dagligdag og bør i kraft heraf ajourføres, så den afspejler alle brugergrupperes behov. Dette fordrer en ny balance mellem rettighedshavernes interesser og almindelige menneskers mulighed for at begive sig af med aktiviteter, der er afgørende for deres sociale, kulturelle og økonomiske tilværelse, men som i fortidens teknologiske virkelighed faldt uden for ophavsrettens rammer.

Et relevant eksempel på dette behov for tilpasning er spørgsmålet om, hvordan eller hvorvidt arkitektoniske værker i det offentlige rum kan beskyttes. Tidligere var formålet med lovgivningen at forhindre u hensigtsmæssig kommerciel udnyttelse af arkitektur gennem masseproducerede postkort, som ikke var beregnet på den gennemsnitlige turist, der i stedet ville tage fotos, der formentlig kun ville være blevet delt privat efter fremkaldelse/tryk. I dag kan enhver ferierejsende skabe et digitalt billede, uploade det til et digitalt medie og måske ubevidst gøre det tilgængeligt for internetbrugere på globalt plan. I betragtning af at millioner af europæere allerede udfører sådanne aktiviteter, er det klart at ophavsretslovgivningen kun kan være praktisk og retfærdig, hvis afbildning af offentlige bygninger og skulpturer er fritaget fra ophavsretsbeskyttelse, således at der ikke lægges en urimelig byrde oven på ordinære online-aktiviteter. Den ekstremt uensartede implementering af undtagelsen for "panoramafrihed", der er skitseret i harmoniseringsdirektivet² i forskellige medlemsstater viser, at der er behov for en paneuropæisk, bredt defineret brugerret til at vise og kommunikere værker, der permanent befinder sig i det offentlige rum.³

Tilsvarende er det heller ikke afspejlet i EU-retten, at mediekonvergens har givet anledning til et dramatisk skifte i måden, hvorpå brugere skabere, forbruger og interagerer. Ikke desto mindre har dette skifte skabt et behov for, at ophavsretsundtagelser formuleres på en mere teknologineutral og fremtidssikret måde. Aktiviteter beregnet til citering gør i dag voksende brug af audiovisuelt materiale som grundlag; eksempelvis er det gængs online-praksis at illustrere indlæg eller følelser med animerede gif-billeder⁴, der viser små klip fra populære

¹ Masnick & Ho (2013): "The Sky Is Rising (2), Regional Study: Germany, France, UK, Italy, Russia, Spain". Findes på: <https://www.techdirt.com/skyisrising2/> <https://www.documentcloud.org/documents/561023-the-sky-is-rising-2.html>.

² Direktiv 2001/29/EF, artikel 5, stk. 3, litra h).

³ Sondringen mellem kommerciel og ikke-kommerciel anvendelse skaber nye problemer i online-sammenhænge, idet et stigende antal brugere simultant fungerer som skabere af værker. At gøre det betinget at kunne drage fordel af undtagelsen for ikke-kommerciel anvendelse vil være afskrækkende for indførelsen af innovative vederlagsordninger såsom mikrobetaling, hvilket kan vise sig af vital betydning for udviklingen af nye forretningsmodeller for skabere.

⁴ Forklaring på denne praksis, se:

http://d-scholarship.pitt.edu/13531/1/LevinsonND_etdPitt2012_Revised072313-1.pdf (s. 41-43).

film, tv-serier eller sportsbegivenheder. For at undtagelser kan tjene deres formål, nemlig at beskytte ytrings- og informationsfriheden i den digitale verden kan de ikke være begrænset til det skrevne ord, men må eksplicit omfatte også audiovisuelt materiale, idet de formuleres så tilpas bredt, at de også omfatter eventuelle nye kulturelle udtryksformer.

I dette nye digitale verden er det også værd at bemærke, at biblioteker og andre kulturarvsinstitutioner i stigende grad finder det svært at opfylde deres samfundsmæssige forpligtelser vedrørende folkeoplysning og bevaring af værker. Mange har draget den konklusion, at dette i det mindste delvist skyldes, at EU's ophavsretslovgivning ikke yder dem beskyttelse. Direktivets valgfrie, snævre undtagelse for biblioteker har vist sig at være utilstrækkelig til at sætte dem i stand til at udlåne e-bøger til lånerne. Skønt fri adgang til bøger via biblioteker, uanset format¹, har haft en positiv effekt på det kommercielle salg, eftersom det bidrager til læsekulturen, står de europæiske biblioteker over for unødvendige restriktioner vedrørende e-bogsudlån, såsom at skulle skaffe adgang til en udlånstjeneste med adgangs begrænsning på indholdet. Bibliotekerne bør i stedet gøres i stand til individuelt at indkøbe de e-bøger, der er mest relevante for deres brugergruppe, og til at kunne udlåne dem via internettet.

Den væsentlige lektie at drage af bibliotekseksemplet er, at vi, eftersom der gik over ti år mellem indførelsen af harmoniseringsdirektivet og evalueringen af samme, ikke kan formode, at den fremtidige EU-lovgivning på området vil kunne følge med den teknologiske udvikling. Realistisk set er det mest sandsynligt, at lovgivningen vil halte efter udviklingen. Derfor skal juridiske ændringer introduceres for at tillade tilpasning til uventede, nye kulturelle udtryksformer. En sådan fleksibilitet kan opnås ved at indføre en åben norm, der finder anvendelse på en liste over undtagelser og begrænsninger, underlagt reglen om tretrinsetest. Den primære anke mod indførelsen af en sådan åben norm er, at den ville kunne resultere i en fragmenteret fortolkning ved de nationale domstole. Denne bekymring kan imidlertid imødegås i EU-lovgivningen gennem indførelse af retningslinjer for fortolkning af tretrinsetest² og gennem yderligere harmonisering af EU's ophavsretlige rammer.

¹ Cf. Library eBook Survey hosted by OverDrive and American Library Association (ALA). Findes på: http://blogs.overdrive.com/files/2012/11/ALA_ODSurvey.pdf.

² Tretrinsetest kræver ikke nogen begrænsninger eller undtagelser for at kunne fortolkes snævert: "*Alle undtagelser og begrænsninger skal fortolkes i overensstemmelse med deres sigte og formål.*" Cf. Max Planck-institutet for innovation og konkurrence: "A Balanced Interpretation of the "Three-Step Test" in Copyright Law", september 2008. Findes på: http://www.ip.mpg.de/en/pub/news/declaration_threestepstest.cfm.